

DĖL GINKLŲ PASKIRTIES NUSTATYMO SVARBOS TAIKANT JŲ
APYVARTOS APRIBOJIMUS**Eduardas Vaitkevičius ***

*Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 4611
Elektroninis paštas krk@mruni.lt*

Sigitas Sinkevičius **

*Lietuvos policijos Kriminalistinių tyrimų centras
Liepyno 11a, LT-08105 Vilnius
Telefonas 271 9668
Elektroninis paštas sigitassinkevicius@vrm.lt*

Pateikta 2007 m. rugpjūčio 20 d., parengta spausdinti 2007 m. lapkričio 29 d.

Santrauka. Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, fizinių ir juridinių asmenų disponavimą ginklais reguliuoja valstybė. Pagrindinis norminis teisės aktas, nustatantis ginklų įsigijimo ir disponavimo jais tvarką, yra Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (toliau – Ginklų kontrolės įstatymas). Autorių nuomone, šiame įstatyme išvardyti kriterijai, kuriais remiantis reguliuojama medžioklei, sportui bei savigynai skirtų ginklų apyvarta nepakankami. Dėl šios priežasties į apyvartą patenka labai pavojingi ginklai, sukeltys rimtų visuomenės saugumo problemų. Mūsų šalyje konkrečių modelių ginklų apyvartos apribojimai nustatomi remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu sudarytos Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti (toliau – Ekspertų komisija) nutarimais. Straipsnyje atkreipiamas dėmesys į tai, kad ši komisija priskirdama ginklus konkrečiai kategorijai remiasi formaliais kriterijais, neįvertina jų paskirties. Ekspertų komisija dėl savo veiklos specifikos negali iširti ir įvertinti ginklų, kuriuos numatoma gaminti ar importuoti į Lietuvą, ir nepajėgi tinkamai sureguliuoti civilinės ginklų apyvartos. Siūloma steigti atskirą Vyriausybės įgaliotą instituciją, turinčią atitinkamą materialinę bazę, kurios uždavinys būtų iširti kiekvieną ginklo modelį, kuris numatomas gaminti ar importuoti į Lietuvą, ir pateikti išvadą, ar konkretaus modelio ginklai atitinka medžioklei, sportui bei savigynai skirtų ginklų reikalavimus, ir nustatyti jų apyvartos apribojimus.

Pagrindinės sąvokos: kriminalistika, ginklai, ginklų klasifikacija, ginklų apyvartos kontrolė.

IVADAS

Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, fizinių ir juridinių asmenų disponavimą ginklais reguliuoja valstybė. Pagrindinis norminis teisės aktas, nustatantis ginklų įsigijimo ir disponavimo jais tvarką, yra Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (toliau –

Ginklų kontrolės įstatymas) [1]. Šiuo įstatymu numatyta, kad Lietuvos Respublikos nuolatiniai gyventojai ir Lietuvos Respublikoje įregistruoti juridiniai asmenys gali įsigyti ir turėti ginklus šiems tikslams: medžioklei, sportui, savigynai, profesinei veiklai, kolekcijoms sudaryti, mokymui, moksliniam tyrimui, kitiems tikslams, jei tai neprieštarauja įstatymams, tarptautinėms sutartims ir susitarimams.

Žvelgiant iš kriminalistinių ir kriminologinių pozicijų svarbiausia yra ginklų, skirtų medžioklei, sportui ir savigynai, apyvartos reguliavimo tvarka. Šiems tikslams ginklų įsigijama daugiausia, jie dažniausiai tampa įvai-

* Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedros docentas.

** Lietuvos policijos Kriminalistinių tyrimų centro Identifikavimo valdybos viršininkas.

rių nusikaltimų įrankiais. Nustatant gyventojų teisę įsigyti ginklus nurodytiems tikslams, Ginklų kontrolės įstatyme niekur nenurodoma, kad jie gali įsigyti ginklus, skirtus būtent medžioklei, sportiniam šaudymui ar savigynai. Vardijant ginklus, kuriuos galima įsigyti minėtiems tikslams, nurodoma ne jų paskirtis, o kategorija. Savo ruožtu Ginklų kontrolės įstatyme ginklai į keturias kategorijas (A, B, C ir D) suskirstyti pagal jų pavojingumo laipsnį, nenurodant atskiroms kategorijoms priskirtų ginklų paskirties. Dėl šios priežasties į apyvartą patenka labai pavojingų ginklų, sukeliančių rimtų visuomenės saugumo problemų.

DISPONAIVIMO GINKLAIS NUOSTATŲ GINKLŲ KONTROLĖS ĮSTATYME ANALIZĖ

Ginklų kontrolės įstatymas numato, kad gyventojai, gavę leidimą, medžioklei gali įsigyti B ir C kategorijų ginklus, iš jų ilguosius graižtvinius ginklus – turintys galiojantį medžiotojo bilietą, būdami ne jaunesni kaip 21 metų amžiaus, ir ne mažesni kaip 3 metų medžiotojo stažą, o ilguosius lygiavamzdžius, pneumatinius, templinius ginklus – turintys galiojantį medžiotojo bilietą, būdami ne jaunesni kaip 18 metų amžiaus. Sportui gyventojai, gavę leidimą, gali įsigyti B ir C kategorijų ginklus, būdami šaudymo sporto organizacijų nariai ir ne jaunesni kaip 16 metų amžiaus. Savigynai gyventojai, gavę leidimą ir išlaikę egzaminą, gali įsigyti B ir C kategorijų trumpuosius šaunamuosius ginklus būdami ne jaunesni kaip 23 metų amžiaus, o B ir C kategorijų ilguosius lygiavamzdžius ginklus būdami ne jaunesni kaip 18 metų amžiaus. Be leidimų savigynai gyventojai gali įsigyti D kategorijos dujinius ginklus ir elektrošoko įtaisus būdami ne jaunesni kaip 18 metų amžiaus ir pateikę ginklais prekiaujančiai įmonei asmens dokumentus.

Iš Ginklų kontrolės įstatymo antrajame skirsnyje „Ginklų ir šaudmenų klasifikacija“ išvardytų ginklų rūšių bei iš ilgojo šaunamojo ginklo sąvokos išaiškinimo pirmajame skirsnyje darytina išvada, kad medžioklei galima įsigyti graižtvinius ir lygiavamzdžius šautuvus, kurių vamzdis yra ilgesnis nei 30 cm arba kurių visas ilgis viršija 60 cm. Savigynai taip pat galima įsigyti lygiavamzdžius šautuvus su minėtais vamzdžio ilgio apribojimais bei pistoletus ir revolverius su Ginklų kontrolės įstatymo trečiajame skirsnyje nurodytais kalibro (iki 9 mm kalibro) ir šovinių dėtuvės talpos (iki 13 šovinių) apribojimais. Sportui galima įsigyti visų anksčiau išvardytų rūšių ginklų.

Ar pakankami Ginklų kontrolės įstatyme išvardyti kriterijai, kuriais remiantis reguliuojama ginklų apyvartą minėtose srityse? Mūsų nuomone – ne.

Pirmą kartą Lietuvos Respublikos teisės aktai gyventojų teisę įsigyti savigynai šaunamąjį ginklą numatė dar 1994 metais [2]. Tuomet gyventojams buvo leista gavus leidimą savigynai įsigyti nedidelės nukaunamosios galios pistoletą ar revolverį ir lygiavamzdį medžioklinį šautuvą. 1996 metų Ginklų kontrolės įstatymas numatė, kad ne jaunesni kaip 25 metų piliečiai, pateikę motyvuotą prašymą ir gavę Vidaus reikalų ministerijos

leidimą, turi teisę savigynai įsigyti vieną ne didesnio negu 9 mm kalibro pusiau automatinį pistoletą ar revolverį, ir ne jaunesni kaip 18 metų piliečiai, pateikę motyvuotą prašymą ir gavę teritorinio policijos komisariato leidimą, turi teisę savigynai įsigyti lygiavamzdį šautuvą, kurio vamzdžio (vamzdžių) ilgis yra ne mažesnis kaip 45 cm [3].

Matome, kad ginklų apyvartos apribojimais priimant naujus įstatymus vis švelnėjo ir darėsi labiau nepibrėžti. Pagal 1994 metų įstatymą asmenys savigynai galėjo įsigyti lygiavamzdį medžioklinį šautuvą, o pagal 1996 metų įstatymą šiems tikslams galėjo įsigyti nebūtinai medžioklinį, o tiesiog lygiavamzdį šautuvą, kurio vamzdžio ilgis ne mažesnis negu 45 cm. Šiuo metu pagal 2002 metų Ginklų kontrolės įstatymą gyventojai savigynai gali įsigyti ilgąjį lygiavamzdį ginklą, kurio vamzdis ilgesnis negu 30 cm, o bendras ilgis daugiau negu 60 cm. Visuose trijuose įstatymuose minimi lygiavamzdžiai ginklai, tačiau skirtingi jų apibūdinimai – lygiavamzdis medžioklinis šautuvas, lygiavamzdis šautuvas, lygiavamzdis ginklas, kurio vamzdžio ilgis daugiau nei 30 cm – apibrėžia iš esmės skirtingų rūšių ginklus. Lygiavamzdis medžioklinis šautuvas – tai 12 ar 16, rečiau 20 ar dar mažesnio kalibro vienašūvis ar daugiašūvis šautuvas, turintis vieną ar du vamzdžius. Medžioklinių šautuvų vamzdžių ilgis dažniausiai yra 60–80 cm. 1997 m. kovo 31 d. įsigaliojus 1996 m. liepos 2 d. įstatymui, savigynai galima įsigyti ir pompinį 12 kalibro lygiavamzdį šautuvą su vamzdeline 5–8 šovinių talpos dėtuve, dar vadinama „vinčesteriu“. Šios konstrukcijos šautuvų vamzdžio ilgis dažnai siekia tik 46–50 cm, o labai retų modelių dar mažiau [4, p. 18–21, 5, p. 56]. Šie šautuvai daug parankesni ir manevringesni uždaroje, ankštose, užgriozdintose erdvėse, ypač vietoj buožės pritačius pistoletinę rankeną. Pompinius šautuvus įvairiems tikslams naudoja policija, kitos specialiosios tarnybos. Dėl didelės talpos dėtuvės ir trumpo vamzdžio civilinė šios konstrukcijos šautuvų apyvarta daugelyje Europos šalių draudžiama [6]. Taigi lygiavamzdžių šautuvų įvairovė yra gana didelė, tačiau praktiškai visų jų vamzdžiai ilgesni nei 45 cm. Galima konstatuoti, kad anksčiau išvardyti lygiavamzdžiai šautuvai atitinka ilgojo šaunamojo ginklo sąvoką, vartojamą Ginklų kontrolės įstatyme. Tačiau kokiai ilgavamzdžių ginklų rūšiai priskirti lygiavamzdžius šautuvus, turinčius tik kiek ilgesnį nei 30 cm vamzdį? Kriminalistikoje žinoma šaunamųjų ginklų rūšis, turinti šį požymį. Tai dažnai nusikaltėlių naudojami kriminaliniai ginklai, o būtent lygiavamzdžių medžioklinių šautuvų nupjautvamzdžiai. Šautuvų nupjautvamzdžiai pamėgti daugelio šalių nusikaltėlių, nes tokie ginklai lengvai paslepiami ir tinkami nepastebimai nešioti. Taigi galime konstatuoti, kad lygiavamzdžiai šautuvai, turintys trumpesnius nei 45 cm vamzdžius, mūsų šalies medžiotojams medžioklei netinkami, nenaudojami sportiniam šaudymui, dėl galimybės nepastebimai nešioti ir netikėtai panaudoti yra pavojingi aplinkiniams. Todėl manome, kad tokių ginklų civilinė apyvarta turi būti uždrausta. Tačiau šiuo metu galiojančio Ginklų kontrolės įstatymo normos neleidžia to padaryti.

Tradicijas ir didesnę patirtį savarankiškos teisėkūros ginklų apyvartos reguliavimo srityje turinčios šalys laikosi kitokios politikos. Pvz., Vokietijoje reguliuojant ginklų apyvartą vadovaujamosi principu „*So wenig Waffen wie möglich, so viel Waffen wie unbedingt nötig*“ (Ginklų kiek įmanoma mažiau, ginklų tiek, kiek neišvengiamai reikalinga) [7, p. 9–17]. Šios šalies Ginklų įstatymas (*Waffengesetz*) numato konkrečius ginklų įsigijimo ir disponavimo jais apribojimus kiekvienai asmenių grupei – medžiotojams, sportinio šaudymo atstovams, kolekcininkams, į pavojų patekusiems asmenims, apsaugos darbuotojams ir t. t. Įstatyme nurodoma, kokiomis sąlygomis, kokiems tikslams ir kokios rūšies ginklus gali įsigyti šių grupių atstovai. Ginklų apyvartos apribojimai nustatomi taip pat atsižvelgiant į jų konstrukcijos ypatumus ir paskirtį [8]. Rusijos Ginklų įstatymas reguliuoja ginklų patekimą į civilinę apyvartą ne tik apribodamas techninius konstrukcinius šaunamųjų ginklų parametrus, pvz., dėtuves talpą ar vamzdžio bei bendrą ginklo ilgį, bet ir numato ginklų sertifikavimą, kad jie atitiktų konkrečią paskirtį. Visi gaminami ar importuojami į Rusiją ginklai turi būti sertifikuojami. Sertifikuoti ginklų modeliai įtraukiami į civilinių ir tarnybinių ginklų kadastrą, ir tik įtraukti į kadastrą ginklų modeliai gali patekti į atitinkamą apyvartą [9, 10]. Lenkijos ginklų įstatymas numato, kad ginklų rūšis, kurias leidžiama ir kurias draudžiama įsigyti savigynai, asmenų ir turto apsaugai, medžioklei, sportui ar kolekcionavimui, nustato šalies vidaus reikalų ministras savo potvarkiu [11, 12]. Mūsų šalis taip pat turėtų imtis priemonių, kurios užkirstų kelią pavojingiems ginklams patekti į civilinę apyvartą.

DĖL GINKLŲ PASKIRTIES IR ATITIKTIES PASKIRČIAI NUSTATYMO BŪTINUMO TAIKANT JŲ APYVARTOS APRIBOJIMUS

Jau teko atkreipti dėmesį į neigiamas pasekmes, kurias sukėlė neapgalvota ginklų klasifikacija ir nepakankamas ginklų skirstymas pagal paskirtį 1996 metų Ginklų kontrolės įstatyme [13, p. 339–345, 14, p. 212–218]. Šiame įstatyme neribotos apyvartos ginklai pagal paskirtį nebuvo skirstomi, jiems nebuvo numatyti ir jokie disponavimo, taip pat ir nešiojimo, apribojimai. 1999 metais prie neribotos apyvartos ginklų priskyrus revolverius, skirtus šaudyti Flobero šoviniais, šalyje prasidėjo tikras ginklavimosi šiais revolveriais bumas. Vien 2000–2003 metais firmoms, prekiaujančioms ginklais, buvo išduota importo licencijų maždaug dešimčiai tūkstančių šių revolverių. Ir nors šie revolveriai skirti šaudymo treniruotėms, mėgėjiškam šaudymui uždaroje patalpose, bet ne savigynai, juos masiškai ėmė nešiotis piliečiai, tarp jų ir nusikalsti linkę asmenys. Dėl to labai išaugo šiais ginklais padaromų nusikaltimų skaičius. Šiuo laikotarpiu vien tik dviejose pagrindinėse šalies ekspertinėse įstaigose – Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre (toliau LP KTC) ir Lietuvos teismo ekspertizės centre (toliau LTEC) atlikta daugiau nei šimtas ekspertizių bylose, kur vienaip ar kitaip buvo panaudoti revolveriai, skirti šaudyti Flobero šoviniais. Šie

ginklai buvo naudojami plėšimams, kūno sužalojimams, tarp jų ir mirtiniams, viešosios tvarkos pažeidimams, buitiniuose konfliktuose.

2003 m. liepos 1 d. įsigaliojus 2002 metų Ginklų kontrolės įstatymui, revolverius, skirtus šaudyti Flobero šoviniais, nešiotis buvo uždrausta. Tačiau ir dabar šio draudimo dažnai nepaisoma, nes už tai gresia tik administracinė atsakomybė. Šie revolveriai nuolat panaudojami darant įvairias nusikalstamas veikas. 2004–2006 metais tik LP KTC gautos 48 užduotys atlikti objektų tyrimą ikiteisminio tyrimo bylose, kuriose revolveriai, skirti šaudyti Flobero šoviniais.

Rengiant naują 2002 metų Ginklų kontrolės įstatymo redakciją į išryškėjusius 1996 metų įstatymo trūkumus nebuvo atsižvelgta. Naujajame įstatyme ginklų apyvartos apribojimai siejami su kategorija, kuriai šie ginklai priskirti. Kad pats ginklų skirstymas į kategorijas Ginklų kontrolės įstatyme yra ydingas, jau buvo rašyta [15, p. 16–23, 16, p. 46–50]. Tačiau svarbiausia yra tai, kad ir 2002 metų Ginklų kontrolės įstatyme nustatyta ginklų apyvartos apribojimų nustatymo tvarka sukelia labai konkrečias neigiamas pasekmes.

Išleidžiamų į apyvartą įvairių rūšių ginklų konkrečių modelių, apyvartos apribojimai nustatomi priskiriant juos kuriai nors ginklų kategorijai remiantis formaliais Ginklų kontrolės įstatymo kriterijais. Ginklų priskyrimas kategorijoms Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu pavestas Ekspertų komisijai daiktų įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti (toliau – Ekspertų komisija) [17]. Tačiau ši komisija atskirų modelių ginklų priskyrimą kuriai nors kategorijai svarsto labai retai. Dažniausiai komisija svarsto klausimus dėl kurios nors rūšies ginklų priskyrimo konkrečiai ginklų kategorijai. Analizuodami Ekspertų komisijos nutarimus matome, kad jie paremti voliuntaristiniais sprendimais, o ne kriminalistiniais tyrimais bei kriminogeninės situacijos analize. Štai 2004 m. vasario 11 d. Ekspertų komisijos posėdžio nutarimu medžiokliniai ir koviniai peiliai priskirti prie D kategorijos nešaunamųjų ginklų, o 2005 m. kovo 7 d. šis sprendimas tos pačios Ekspertų komisijos pripažįstamas netekusiu galios ir minėti peiliai pripažįstami nesantys ginklais [18, 19].

Minėto 2004 m. vasario 11 d. Ekspertų komisijos posėdžio nutarimu šaunamieji ginklai, skirti šaudyti guminėmis kulkomis, kurių sviedinio kinetinė energija neviršija 7,5 J, priskiriami D kategorijos ginklams, šaunamieji ginklai, skirti šaudyti guminėmis kulkomis, kurių sviedinio kinetinė energija viršija 7,5 J ir kurių vamzdžio vidinis skersmuo (graižtvinio ginklo – laukų skersmuo) yra ne didesnis kaip 12 kalibro lygiavamzdžių šaunamųjų ginklų, priskiriami B kategorijos ginklams, šaunamieji ginklai, skirti šaudyti guminėmis kulkomis, kurių sviedinio kinetinė energija viršija 7,5 J ir kurių vamzdžio vidinis skersmuo (graižtvinio ginklo – laukų skersmuo) yra didesnis kaip 12 kalibro lygiavamzdžių šaunamųjų ginklų, priskiriami A kategorijos ginklams. Žinome, kad policija gumines kulkas naudoja malšindama riaušes, vaikydamą neteisėtas demonstracijas. Tačiau Ekspertų komisijos nutarime nenurodoma,

kokia skirtingų kategorijų ginklų, skirtų šaudyti guminėmis kulkomis, paskirtis. Visiškai neaišku, kokie požymiai leido Ekspertų komisijai priskirti ginklus, skirtus šaudyti guminėmis kulkomis, prie A ir B kategorijos ginklų, nes Ginklų kontrolės įstatyme antrajame skirsnyje išvardyti A ir B kategorijos ginklų požymiai nesutaria nei su ginklo kalibru, nei su sviediniais, pagamintais iš gumos.

2005 m. gegužės 10 d. Ekspertų komisijos posėdžio nutarimu Steyr Mannlicher GmbH (Austrija) gamybos šautuvas AUG-A2 priskirtas B kategorijos šaunamiesiems ginklams [20]. Šiuo atveju tam tikrai ginklų kategorijai priskirtas konkretus ginklo modelis – 5,56 mm kalibro pusiau automatinis šautuvas AUG-A2 (1 pav.).

1 pav. 5,56 mm kalibro pusiau automatinis šautuvas AUG-A2 su optiniu taikikliu ir dešimties šovinių talpos dėtuve

Kokia šio šautuvo paskirtis Ekspertų komisijos nutarime vėlgį nenurodoma. Šis šautuvas yra 1977 metų 5,56 mm kalibro kovinių automatinų ginklų sistemos vienos iš versijų – automatinio šautuvo Steyr AUG 77 modifikacija. Pusiau automatinis šautuvas AUG-A2 nuo automatinio Steyr AUG 77 skiriasi tik tuo, kad neturi automatinio nuleistuvo [20, p. 93–97]. Kad šautuvas AUG-A2 yra kovinis, užkoduota ir jo pavadinime AUG („Arme Universal Gewehr“ – universalus kariuomenės šautuvas). Šautuvas komplektuojamas dešimties ir trisdešimties šovinių talpos dėtuvėmis ir skirtas šaudyti 5,56 x 45 kalibro NATO standarto koviniais šoviniais (2 pav.). Šautuvo laibgalyje yra liepsnos slopintuvas, pritaikytas šaudyti ant jo uždedamomis granatomis. Taigi šis šautuvas yra modernus kovinis ginklas, turintis didelės talpos šovinių dėtuve, šaudantis beveik 1000 m/s pradinį greitį ir didelį žalojantį poveikį turinčiomis kulkomis.

Šis šautuvas ne tik neskirtas, nepritaikytas, bet ir draudžiamas naudoti medžioklėje dėl pernelyg didelės talpos šovinių dėtuvės. Nėra ir šaudymo sporto rungtių, kur galima būtų naudoti šį šautuvą. Tačiau priskyrus šį šautuvą B kategorijai, pagal Ginklų kontrolės įstatymą jį gali įsigyti tiek medžiotojai, tiek šaudymo sporto organizacijų nariai. Taigi tūkstančiai šių labai pavojingų ginklų gali teisėtai atsidurti piliečių, turinčių teisę įsigyti B kategorijos ginklą, rankose. Manome, kad šį procesą kol kas riboja tik gana didelė šių ginklų kaina (apie dešimt tūkstančių litų). Tuo tarpu žinome, kad dėl daug mažiau pavojingų ginklų, patekusių į civilinę apyvartą, kyla labai rimtų problemų.

2 pav. Apkaba su dešimtimi 5,56 x 45 kalibro NATO standarto šovinių ir dvi dėtuvės, viena – dešimties, kita – trisdešimties šovinių talpos, skirtos šautuvui AUG-A2

2007 m. sausio 16 d. Ekspertų komisija priėmė nutarimą neišdavinti leidimų importuoti bei įvežti į Lietuvos Respubliką Rusijos gamybos dujinius pistoletus IŽ-79-8, kadangi jų konstrukcija neatitinka reikalavimų D kategorijos dujiniams ginklams bei tai kelia pavojų valstybės, visuomenės ir žmonių saugumo interesams [22].

Tame pačiame Ekspertų komisijos posėdyje priimtas nutarimas neišdavinti leidimų importuoti bei įvežti į Lietuvos Respubliką Turkijos gamybos 9 mm kalibro pistoletų BLOW Magnum Mod. 2000, kadangi jų konstrukcija neatitinka reikalavimų D kategorijos dujiniams ginklams. Tokių ginklų importas bei įvežimas į Lietuvos Respubliką prieštarauja valstybės, visuomenės ir žmonių saugumo interesams.

Kodėl gi buvo priimti šie nutarimai? Dėl dujinių IŽ-79-8 modelio pistoletų konstrukcijos ir jų gamybai naudojamų medžiagų šie pistoletai įprastais įrankiais savadarbiu būdu nesunkiai perdirbami, pritaikant juos šaudyti koviniais šoviniais, o pistoletų BLOW Magnum Mod. 2000 „konstrukcija leidžia neperdarius ginklo, naudojant jam skirtus šovinius šaudyti sviediniais, kurių energija pakankama sukelti pavojų asmenų gyvybei ir sveikatai“ (cit. iš Ekspertų komisijos 2007 m. sausio 16 d. posėdžio protokolo Nr. 5 išrašo).

Tačiau šie nutarimai priimti akivaizdžiai pavėluotai. Policijos departamento Viešosios policijos valdybos Licencijavimo skyriaus duomenimis, 1999–2006 metais mūsų šalyje parduota beveik trys tūkstančiai Rusijos gamybos dujinių IŽ-79-8 modelio pistoletų. Jau 2001 metais į Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centrą (LP KTC) pateko pirmi šio modelio dujiniai pistoletai, savadarbiu būdu perdirbti į kovinius. Iki 2006 metų KTC ištirti ar pateikti patikrinti neatskleistų nusikaltimų kulkų ir tūtelėlių kolekcijoje 32 perdaryti į kovinius dujinius IŽ-79-8 modelio pistoletai. Koks tikras šių pistoletų perdirbimo į kovinius ginklus mastas iki šiol nustatyti negalima, tačiau žinoma, kad yra asmenų, pirkusių

po kelias dešimtis ir net daugiau negu po šimtą šio modelio pistolečių. Mazai tikėtina, kad šie pistoletai buvo pirkti savignos tikslais.

3 pav. Rusijos gamybos dujinis pistoletas IŽ-79-8, savadarbiu būdu perdirtas į kovinį pistoletą, pritaikytą šaudyti 7,65 mm kalibro Brauningo šoviniais, su savadarbiu garso slopintuvu

Iki draudimo mūsų šalyje parduota ir keli šimtai pistolečių BLOW Magnum Mod. 2000, neatitinkančių reikalavimų D kategorijos ginklams. Tiesa, reikalavimai dujiniams ginklams, kad jie atitiktų D kategoriją, priimti taip pat tik 2007 m. sausio 16 d. Ekspertų komisijos posėdyje, tai yra praėjus trejiems su puse metų po ginklų skirstymo į kategorijas įteisinimo Ginklų kontrolės įstatyme.

Mūsų nuomone, šie neigiami reiškiniai atsirado, be kitų priežasčių, ir dėl to, kad išleidžiamų į apyvartą ginklų apyvartos apribojimai nustatomi remiantis jų kategorija. Konkrečių modelių ginklų kategorija savo ruožtu nustatoma remiantis Ekspertų komisijos nutarimais. Ši komisija priskirdama ginklus konkrečiai kategorijai remiasi formaliais kriterijais. Dėl veiklos specifikos ji negali iširti ir įvertinti ginklų, kuriuos numatoma gaminti ar importuoti į Lietuvą, ir nepajėgi tinkamai sureguliuoti civilinės ginklų apyvartos.

Tuo tarpu gyventojams galimybė įsigyti ginklą turi būti pagrįsta konkrečiais jų poreikiais ir būtinybe turėti atitinkamos paskirties ginklą. Prieš patekdamas į apyvartą kiekvienos rūšies ir modelio ginklas turi būti iširiamas tiksliai nustatant jo paskirtį ir atitiktį šios paskirties ginklams keliamiems reikalavimams.

ISVADOS

Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme ginklai turėtų būti susisteminti pagal jų paskirtį. Ginklų klasifikavimas pagal jų pavojingumo laipsnį šiame įstatyme neužtikrina ginklų apyvartos reguliavimo, atitinkančio visuomenės ir žmonių saugumo interesus.

Ginklų apyvartos apribojimai turi būti nustatomi atsižvelgiant į ginklų paskirtį. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme turi būti aiškiai nustatyta, kad medžiotojai gali įsigyti ir turėti medžioklinius ginklus, sportinio šaudymo klubų ar draugijų nariai gali įsigyti ir turėti ginklus sportiniam šaudymui, pagal jų kultivuojamą šaudymo rungtį, savignai, asmenų ir turto apsaugai turi būti leidžiama įsigyti būtent

šiems tikslams skirtus ginklus. Konkrečius reikalavimus minėtos paskirties ginklams turėtų nustatyti Vidaus reikalų ministras, atsižvelgdamas į Medžiotojų draugijos, šaudymo sporto organizacijų bei Lietuvos policijos Generalinio komisaro rekomendacijas. Kiekvieną ginklo modelį, kuris numatomas gaminti ar įvežti į šalį, turėtų iširti, įvertinti ir nustatyti jų atitiktį konkrečiai paskirčiai specialiai Vyriausybės įgaliota institucija, turinti atitinkamą materialinę bazę.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 13–467.
2. Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savignai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo. *Valstybės žinios*, 1994, nr. 5–66.
3. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 69–1665.
4. Frankonia. *Gesamtjahres-Katalog 2000/2001*.
5. Frankonia. *Jahreskatalog 2005/2006*.
6. Хартник, А. 2004. Охотничьи ружья. *Иллюстрированная энциклопедия*. Москва, 2004.
7. Gnant, W.; Dietrich, K.-U. 1995. Verbotene Gegenstände nach dem Waffengesetz. *Deutsches Polizeiblatt*, 1995, nr. 1, p. 9–17.
8. *Waffengezetz*. http://www.gezetze-im-internet.de/bundesrecht/waffg_2002/gesamt.pdf [žiūrėta 2007.08.10].
9. *Федеральный закон об оружии*. http://www.jurpom.ru/zakon_ob_orugii.html [žiūrėta 2007.08.10].
10. *Государственный кадастр служебного и гражданского оружия*. <http://www.pravozashita.ru/law/rules/kadast.shtml> [žiūrėta 2007.08.10].
11. Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji. *Dziennik Ustaw z 1999 r.*, nr. 53, poz. 549. *Dziennik Ustaw z 2003 r.*, nr. 52, poz. 451.
12. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 marca 2000. *Dziennik Ustaw z 2000 r.*, nr. 19, poz. 240. ze zm.
13. Kurapka, E. V.; Malevski, H. 2003. Wybrane zagadnienia stosowania broni na naboje Flobera. *Z Archiwum Medycyny Sądowej i kryminologii*, 2003, nr. 4.
14. Нечипурук, Л.; Вайткявичюс, Э. 2004. Некоторые вопросы криминалистического исследования револьверов, предназначенных для стрельбы патронами Флобера. Теория та практика судової експертизи і криміналістики. Харків, 2004.
15. Kurapka, E. V.; Malevski, H.; Pečkaitis, J. S.; Vaitkevičius, E. 2006. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste. *Jurisprudencija*, 2006, t. 7(85).
16. Vaitkevičius, E. 2007. Ginklo pavojingumo sąvoka teisėje ir kriminalistikoje. *Jurisprudencija*, 2007, t. 5(95).
17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 29 d. nutarimas Nr. 551 „Dėl Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 42–1951.
18. Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti 2004 m. vasario 11 d. posėdžio protokolo išrašas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 32–1050.

19. Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti 2005 m. kovo 7 d. posėdžio protokolo išrašas. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 38-1267.
20. Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti 2005 m. gegužės 10 d. posėdžio protokolo išrašas. *Informaciniai pranešimai*, 2005, nr. 38.
21. Воллерт, Г.; Лидшун, Р.; Копенхаген, В. 2003. *Стрелковое оружие сегодня*. Минск, 2003.
22. Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti 2007 m. sausio 16 d. posėdžio protokolo išrašas. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 8-347.

CONCERNING THE SIGNIFICANCE OF ESTABLISHMENT OF ARMS PURPOSE IN THE APPLICATION OF ITS CIRCULATION RESTRICTIONS

Eduardas Vaitkevičius *

Mykolas Romeris University

Sigitas Sinkevičius **

Lithuania Police Forensic Science Centre

S u m m a r y

As in other countries in Lithuania the State regulates the disposition of arms by individual and juridical persons. The main normal act ascertaining the order of gaining and disposition of arms is the Law of arms and ammunition control of Lithuania Republic (further – The Law of arms and ammunition control). In authors' opinion criteria enumerated in this act, by which the circulation of arms assigned for hunting, sport and self – defence is regulated, are insufficient. For this reason very dangerous arms causing serious problems for national security get into the circulation. In our country restrictions of the circulation of specific arms models are determined according to decisions of Experts' committee formed on the basis of the decision of Government of Lithuania Republic (further – Experts' committee) for models of objects, equipment for arms and the ascription of its specific category. In the article attention is turned to the fact, that this committee ascribing arms to specific category bases on formal criteria and doesn't estimate its purpose. Experts' committee for the specific character of its activity can't investigate and estimate arms that are supposed to be made or to be imported to Lithuania and doesn't have the ability to regulate civil arms circulation in the proper way. It was proposed to establish a special institution authorized by Government and having a respective material basis. Its task would be to examine every arm model that is supposed to be made or to be imported to Lithuania and to provide a conclusion if specific model arms meet requirements for arms assigned for hunting, sport and self – defence and to determine the restrictions of its circulation.

Keywords: criminalistics, arms, classification of arms, control of circulation of arms

* Mykolas Romeris University Law Faculty Department of Criminalistics Assoc. Prof. Dr.

** Lithuania Police Forensic Science Centre Chief of Identification Board